

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра фізичної географії та картографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана факультету геології,
географії, рекреації і туризму

Катерина КРАВЧЕНКО
“ 21 ” вересня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛЮДИНА І ПРИРОДА

рівень вищої освіти	другий (магістерський) (шифр, назва спеціальності)
галузь знань	<u>A. Освіта</u> (шифр, назва спеціалізації)
спеціальність	<u>A4. Середня освіта</u>
освітня програма	<u>Географія, Людина і природа, екскурсійна робота</u>
спеціалізація	
вид дисципліни	обов'язкова
факультет	геології, географії, рекреації і туризму

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

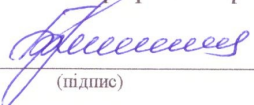
“27” серпня 2025 року, протокол №12

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Бубир Н.О., к.геогр.н., доцент кафедри фізичної географії та картографії

Програму схвалено на засіданні кафедри фізичної географії та картографії

Протокол від “26” серпня 2025 року № 15

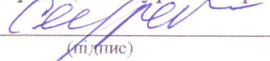
Завідувач кафедри фізичної географії та картографії

(підпис)

Анатолій БАЙНАЗАРОВ
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми

Гарант ОПП «Географія, Людина і природа, екскурсійна робота»

(підпис)

(Сергій КУЛШ)
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією

факультету геології, географії, рекреації і туризму

назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “27” серпня 2025 року № 7

Голова науково-методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

(підпис)

Юлія ПРАСУЛ
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Людина і природа” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра «Географія, Людина і природа, екскурсійна робота»

спеціальності А4. Середня освіта

Предметна спеціальність А4.07. Середня освіта (Географія)

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни : сформувати у молоді необхідність осмислення дуальної ролі людини в системі «суспільство-природа» : як видової істоти, котра має певний набір ознак та взаємодій і вступає у речовинно-енергетичні й інформаційні взаємини з довкіллям, так і основної сили, що видозмінює довкілля.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни : узагальнення й систематизація знань студентів щодо: а) впливу екологічних факторів на організм людини, залежність стану здоров'я від факторів навколишнього середовища; б) впливу людини на навколишнє середовище; усвідомлення необхідності пошуку шляхів збалансованого розвитку системи «суспільство-природа».

1.3. Кількість кредитів 4

1.4. Загальна кількість годин 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова / за вибором	
Денна форма навчання <i>не передбачено</i>	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
год.	4 год.
Практичні, семінарські заняття	
год.	4 год.
Лабораторні заняття	
год.	
Самостійна робота	
год.	112 год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання. Згідно до вимог освітньої програми студенти повинні досягти таких результатів навчання

Сформовані компетентності:

- загальні:

ЗК01. Володіння науковим світоглядом; знання основних теорій, концепцій, вчень, які формують наукову картину світу; вміння відстоювати власні наукові погляди;

ЗК02. Здатність використовувати основні методи наукового пошуку; планувати, проектувати й організовувати дослідницькі та освітні проекти за прикладною тематикою в освітній та географічній галузях, узагальнювати отримані результати, оформлювати і презентувати наукові здобутки відповідно до чинних вимог.

- фахові (спеціальні):

СК01. Здатність переносити систему наукових знань у практичну діяльність та площину навчального предмету / процесу, здійснювати структурування навчального матеріалу;

ПК01. Здатність демонструвати знання змісту фундаментальних і спеціальних дисциплін про геосфери, географічні явища та процеси, аналізувати їх з точки зору фундаментальних теорій та концепцій географічної науки на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному), методології дослідження; здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію збалансованого розвитку людства;

ПК02. Здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному);

ПК04. Здатність розуміти та пояснювати особливості природних компонентів і об'єктів у сферах географічної оболонки, взаємозв'язки в ландшафтах; пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, просторових процесів і форм організації життя людей у світі, регіонах, країнах;

ПК05. Здатність застосовувати основні методи географічних досліджень, загальнонаукові методи, методи і методики професійної педагогіки, психології, методики навчання географії у профільній школі;

ПК06. Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати й пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України, її окремих адміністративних одиниць;

ПК08. Здатність демонструвати знання про структуру географії, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку, значення для суспільства;

ПК10. Здатність застосовувати набуті географічні і психолого-педагогічні компетентності, знання сучасних методик і освітніх технологій, досвід викладання географії і педагогічної практики для формування в учнів загальних і предметних компетентностей, здійснення міжпредметних зв'язків географії в закладах повної загальної середньої освіти; уміння організувати роботу учнів за рівнями засвоєння навчального матеріалу та застосовувати методи діагностування навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу, забезпечувати виконання нормативних актів щодо організації навчально-виховного процесу.

1.7. Програмні результати навчання:

ПР14. Володіє критичним осмислення проблем у навчанні та/або професійній діяльності на межі предметних галузей, взаємодії людини і природи, шляхів їх раціональної взаємодії, користі та шкоди здобутків технологій для людини і природи, важливості збалансованого розвитку країни, причинно-наслідкових зв'язків, що існують у цілісній синергетичній системі «природа», залучаючи логічне мислення та просторову уяву;

ПР15. Знає та розуміє спеціалізовані концептуальні знання, основні теоретико-методологічні проблеми фізичної, економічної та соціальної географії, теорії

освіти, передових психолого-педагогічних технологій на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи;

ПР16. Пояснює зміни, які відбуваються в географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, формулює наслідки й детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства;

ПР17. Застосовує поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, її теоретичні й емпіричні досягнення на рівні, що дозволяє інтерпретувати природногеографічні та суспільно-географічні явища і процеси, пов'язувати й порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії, що є основою для креативного мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи;

ПР18. Розуміє та характеризує сутність, класифікацію, чинники, закономірності розвитку глобальних фізико-географічних та суспільнопросторових процесів, глобальних проблем людства;

ПР25. Дотримується сам (зокрема під час практик) та формує відповідальне ставлення учнів до природи, повагу до культурних цінностей і традицій місцевого населення під час екскурсій, походів і експедицій з учнівською молоддю;

ПР27. Знає номенклатуру та термінологію, особливо сучасних наукових напрямів географії у поєднанні з новітніми, освітніми технологіями, придатними для учнівської молоді, що завершує цикл повної загальної середньої освіти.

1.8. Пререквізити: концептуальні знання географічних наук, елементарні навички роботи з геоданими, картографічними матеріалами та геоінформаційними технологіями.

Через систему знань та умінь:

Знання: головні закономірності взаємодії людини і природи; еволюцію взаємовідносин людини і природного середовища; біологічні та соціальні потреби людини; вплив екологічних факторів на організм людини; вплив людини на довкілля; основні екологічні проблеми України і світу

Уміння: аналізувати реальну ситуацію, яка склалася внаслідок техногенного впливу на навколишнє середовище; моделювати небезпечні події та оцінювати рівень ризику; прогнозувати можливі зміни у характеристиках здоров'я людей під впливом динамічних змін зовнішнього середовища; застосовувати картографічні, математико-статистичні, соціально-гігієнічні методи контролю і управління в області екології людини.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. ЛЮДИНА ЯК ПРИРОДНА ІСТОТА

Тема 1. Взаємодія людини і природи : історія і сучасність

Зміст : Об'єкт, предмет і завдання дисципліни. Актуальність вивчення предмета. Історія взаємовідносин людини і природи. Здоров'я людини як комплексний показник стану людського суспільства. Адаптація людини до умов навколишнього середовища. Проблеми взаємодії людини і природи.

Тема 2. Взаємозв'язок здоров'я людини і чинників навколишнього середовища.

Зміст : Вплив природного середовища на людину. Адаптогенні фактори. Біоритми. Часова організація організму людини. Десинхроноз та його наслідки. Людина як природно-соціальна істота . Природні, соціокультурні та духовні виміри людського життя.

Розділ 2. АНТРОПОГЕННИЙ ВПЛИВ НА ПРИРОДУ ТА ЙОГО НАСЛІДКИ ДЛЯ ЛЮДИНИ

Тема 1. Забруднення та охорона навколишнього середовища

Зміст: Екологічні проблеми атмосфери : парниковий ефект, руйнування озонового шару, смог, кислотні дощі, ядерна ніч і ядерна зима. Методи боротьби із забрудненнями атмосфери. Нормування якості повітря та визначення концентрацій забруднювачів в атмосфері. Екологічні проблеми гідросфери : споживання прісної води, забруднення вод, очищення стічних вод, контроль і управління якістю води. Екологічні проблеми літосфери: забруднення ґрунтів, їх охорона; рекультивація порушених земель; охорона надр. Екологічні проблеми біосфери : біорізноманітність та її збереження, заповідна справа в Україні, біоконсервація та екологічна мережа, раціональне використання фітоценозів та зооценозів.

Тема 2. Географічні особливості захворюваності населення

Зміст: Аналіз територіальної диференціації захворюваності населення за демографічними показниками і показниками захворюваності. Медико-географічне районування світу. Ареали природних вогнищ інфекційних хвороб. Поняття «епідемії». Адаптивні властивості організму людини. Аналіз захворюваності населення України за класами хвороб. Динаміка захворюваності населення України. Особливості структури захворюваності населення. Характеристика природних вогнищ інфекційних хвороб в Україні.

Тема 3. Еколого-збалансований розвиток людини і природи в Україні

Зміст: Програма переходу України до збалансованого розвитку. Екологічний рух в Україні. Роль громадських організацій в збереженні природи. Органи охорони природи в Україні. Міжнародне співробітництво в галузі охорони рослинного біорізноманіття. Екологізація виробництва і „зелені” технології. Екологічні аспекти військово-промислового комплексу. Утилізація та перероблення промислових відходів в Україні.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<i>Розділ 1. ЛЮДИНА ЯК ПРИРОДНА ІСТОТА</i>												
Тема 1							21,5	1	0,5			20
Тема 2							19,5	1	0,5			18
Разом за розділом 1							41	2	1			38
<i>Розділ 2. АНТРОПОГЕННИЙ ВПЛИВ НА ПРИРОДУ ТА ЙОГО НАСЛІДКИ ДЛЯ ЛЮДИНИ</i>												
Тема 1							27	0,5	1,5			25
Тема 2							27,5	1	1,5			25
Тема 3							24,5	0,5				24
Разом за розділом 2							79	2	3			74
Усього годин							120	4	4			112

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Історія взаємовідносин людини і природи		0,5
2	Вплив абіотичних факторів на організм людини:		0,5
3	Аналіз екологічного стану окремих регіонів України:		1,5
4	Географічні особливості захворюваності населення окремих регіонів світу (України) за класами хвороб :		1,5
	Всього:		4

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
<i>Розділ 1. ЛЮДИНА ЯК ПРИРОДНА ІСТОТА</i>			
1	Опрацювання теми : Екологічне виокремлення людини як біологічної істоти. <i>Форма контролю</i> : Опитування під час практичних занять.		4
2	Ознайомлення із стратегією і тактикою виживання людства, новими тенденціями цивілізаційного розвитку. <i>Форма контролю</i> : Опитування.		4
3	Опрацювання матеріалу за темами : Біологічні і соціальні потреби людини; Антропоекологічні критерії якості навколишнього середовища. <i>Форма контролю</i> : Опитування під час практичних занять		4
4	Виявлення взаємозв'язків якості життя та екологічної безпеки. Ознайомлення з методами оцінки екологічного ризику. <i>Форма контролю</i> : Опитування під час практичних занять.		4
5	Вивчення сутності й особливостей прояву генетичної адаптації, генетичних маніпуляцій; генна інженерія і біотехнологія. <i>Форма контролю</i> : Опитування під час практичних занять		4
6	Вивчення матеріалу за темою : роль генотипних і фенотипних особливостей у розповсюдженні патологій. <i>Форма контролю</i> : Опитування.		4
7	Виявлення взаємозв'язків між рівнем урбанізації і здоров'ям людини; ознайомлення із поняттям «Гіподинамія». <i>Форма контролю</i> : Опитування під час практичних занять.		4
8	Вивчення впливу на стан здоров'я людини стресів та інших психологічних проблем, а також – куріння, алкоголізму, наркоманії. <i>Форма контролю</i> : Опитування під час практичних занять.		4
9	Опрацювання матеріалу за темою : еколого–фізіологічні механізми терморегуляції в умовах жаркого клімату та особливості способу життя людини. <i>Форма контролю</i> : Опитування під час занять.		3
10	Опрацювання матеріалу за темою : Проблеми терморегуляції в умовах холодного клімату і холодових впливів на стан		3

	здоров'я людини. <i>Форма контролю</i> : Опитування під час практичних занять.		
<i>Розділ 2. АНТРОПОГЕННИЙ ВПЛИВ НА ПРИРОДУ ТА ЙОГО НАСЛІДКИ ДЛЯ ЛЮДИНИ</i>			
11	Опрацювання матеріалу за темою : Екологічне навантаження. <i>Форма контролю</i> : Опитування під час практичних занять.		5
12	Опрацювання матеріалу за темою : Нормування якості повітря та визначення концентрацій забрудників в атмосфері. <i>Форма контролю</i> : Опитування під час практичних занять.		5
13	Опрацювання матеріалу за темою : Очищення стічних вод. Контроль і управління якістю води. <i>Форма контролю</i> : Опитування під час практичних занять.		5
14	Опрацювання матеріалу за темою : Охорона ландшафтів України. <i>Форма контролю</i> : Опитування під час практичних занять.		5
15	Опрацювання матеріалу за темою : Раціональне використання фітоценозів і зооценозів. <i>Форма контролю</i> : Опитування під час занять.		5
16	Опрацювання матеріалу за темою : Екологічні засади збереження біорізноманіття в Україні . <i>Форма контролю</i> : Опитування під час занять.		5
17	Опрацювання матеріалу за темою :Характеристика екологічної мережі України. <i>Форма контролю</i> : Опитування під час практичних занять.		6
18	Опрацювання матеріалу за темою : Геохімічні природні фактори середовища. Порогові концентрації хімічних елементів. <i>Форма контролю</i> : Опитування під час практичних занять.		6
19	Опрацювання матеріалу за темою : Природно-ендемичні захворювання. Взаємодія з біоб'єктами. Вчення про природні осередки хвороб. <i>Форма контролю</i> : Опитування під час практичних занять.		6
20	Опрацювання матеріалу за темою : Історія глобальних епідемій людини. Війни та епідемії. Сучасні глобальні і регіональні епідеміологічні особливості. <i>Форма контролю</i> : Опитування під час практичних занять.		6
21	Опрацювання матеріалу за темою : Класифікація хвороб і патологічних станів за ступенем і характером залежності від факторів навколишнього середовища. Концепція природних передумов хвороб. <i>Форма контролю</i> : Опитування під час практичних занять.		6
22	Опрацювання матеріалу за темою : Сучасний стан та тенденції розвитку українських екологічних організацій. <i>Форма контролю</i> : Опитування під час практичних занять.		6
23	Опрацювання матеріалу за темою : Система спостережень за станом навколишнього природного середовища України. <i>Форма контролю</i> : Опитування під час практичних занять.		6
24	Опрацювання матеріалу за темою : Охорона біорізноманіття: порівняльний аналіз законодавства ЄС і України. <i>Форма контролю</i> : Опитування під час практичних занять.		6

25	Опрацювання матеріалу за темою : Екологічний рух: світовий досвід та українські реалії. <i>Форма контролю</i> : Опитування під час практичних занять.		6
	Разом		112

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом

7. Методи навчання

Лекції, практичні роботи та самостійна робота студентів згідно програми курсу.

При організації навчання за даною дисципліною передбачено особливості навчального процесу за сучасних умов, а саме: – читання лекцій і проведення практичних робіт дистанційно з використанням платформи ZOOM. Усі матеріали і навчально-методичний комплекс представлені у середовищі Moodle.

8. Методи контролю

До методів контролю належать: виконання практичних робіт, захист робіт, написання поточної контрольної та екзаменаційної робіт. Для проведення екзаменаційного контролю використовується LMS платформа «Moodle» з автентифікацією здобувача у режимі відео конференції, під час екзаменаційної роботи здійснюється аудіо- і відео- фіксація.

Для допуску до складання підсумкового контролю (екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 10 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи

9. Схема нарахування балів

екзамен 1 семестр

Розділ 1		Розділ 2		Разом	Екзамен	Сума
ПР	контрольна робота, передбачена навчальним планом	ПР	ПР	60	40	100
5	5	20	15	15		

ПР ... – практичні роботи. Т1... Т2. – теми розділів

Критерії оцінювання

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою. Результати роботи студентів, впродовж навчального семестру, оцінюються в ході поточного контролю в діапазоні від 1 до 60 балів (включно), а результати екзаменаційної роботи оцінюються від 1 до 40 балів (включно).

Об'єктами поточного контролю є:

- активність та результативність роботи на практичних заняттях – до 40 б;
- виконання контрольної роботи – до 20 балів.

Ступінь засвоєння тем для самостійного опрацювання (згідно відповідного переліку у п.5 робочої програми), перевіряється викладачем шляхом поточного опитування студентів під час захисту практичних робіт.

Виконання *поточної контрольної роботи* передбачає надання відповідей на теоретичні питання. Для контрольної роботи у LMS платформі «Moodle» сформовано банк питань, з якого вибірково чином обирається вказана кількість питань для кожного з блоків контрольної роботи. Контрольна робота оцінюється в 20 балів і містить 5 блоків запитань:

Блок 1 містить 2 тестові запитання множинного вибору з однією правильною відповіддю, які випадковим чином обираються із 6 закладених у банк питань. Кожне питання оцінюється в 1 бал.

Блок 2 містить 1 тестове запитання множинного вибору з двома правильними відповідями, яке випадковим чином обирається із 3 закладених у банк питань. Оцінюється у 2 бали (по 1 балу за кожно вірно вказану відповідь).

Блок 3 містить 2 тестові запитання множинного вибору з однією правильною відповіддю, які випадковим чином обираються із 7 закладених у банк питань. Кожне питання оцінюється в 1 бал.

Блок 4. Містить 2 питання (знайти відповідність), які випадковим чином обирається із 6 закладених у банк питань. Кожне питання оцінюється в 1 бал: по 0,25 б за кожно вірно визначену відповідність.

Блок 5. Містить 2 запитання, що вимагають розгорнутої відповіді і обираються випадковим чином із 6 закладених у банк питань. Кожне питання оцінюється у 5 балів, при цьому:

- максимальна оцінка ставиться у разі наведення повної і обґрунтованої відповіді на запитання;
- 4 бали – питання розкрито цілком правильно, але є деякі неточності в обґрунтуванні відповіді;
- 3 бали – питання розкрито цілком правильно, але не обґрунтоване,
- 2 бали – питання розкрито частково;
- 1 бал – є лише спроба відповіді.

Актуальність та результативність роботи на практичних заняттях.

Робочою програмою передбачено виконання 4 практичні роботи (пункт 4 робочої програми):

№ з.п	Назва практичної роботи	Кількість балів
1	Історія взаємовідносин людини і природи	5
2	Вплив абіотичних факторів на організм людини	5
3	Аналіз екологічного стану окремих регіонів України	15
4	Географічні особливості захворюваності населення окремих регіонів світу (України) за класами хвороб.	15

Пр. р. 1-2. Кожна з робіт оцінюється у 5 балів. При цьому оцінюються:

- повнота виконання завдання (3 бали – по 1 балу за повну відповідь на кожне запитання, 0,5 б. – відповідь на дане запитання частково),
- якість оформлення матеріалу, наявність схем (2 бали – за відсутність схем знижується 1 бал, за помилки в оформленні та/або орфографічні помилки теж знижується 1 бал).

Пр. р. 3-4. Кожна з робіт оцінюється у 15 балів. При цьому оцінюються :

- текстова частина (5 балів: оцінюється аналогічна практичній роботі),
- презентація. Обсяг 12-18 слайдів (5 балів: (1 бал - обсяг: 1 бал - обсяг відповідає вимогам, 0,5 балів – обсяг менший за вказані вимоги; повнота розкриття теми – 3 бали, зокрема: 3 бали – усі питання висвітлені, 2 бали – деякі питання висвітлені частково, 1 бал – висвітлена частина питань складає є менше половини від запропонованого; оформлення – 1 бал: 1 бал – усі вимоги щодо оформлення дотримано, 0,5 балів – відсутні нумерації слайдів/ або наявні помилки в оформленні титульної сторінки);
- захист роботи (5 балів: а) повнота доповіді – 3 бали, з яких 3 бали – доповідь повна і вичерпна, 2 бали – доповідь містить не усі питання роботи, 1 бал – є лише спроба

доповіді; б) відповіді на питання – 2 бали, з яких 2 бали – відповіді повні й вірні, 1 бал – є неточності у відповідях на запитання).

Умовою допуску студента до екзамену є набрання студентом 10 балів протягом поточного контролю.

Підсумковий контроль являє собою написання екзаменаційної роботи, що оцінюється в 40 балів. Для цього у LMS платформі «Moodle» сформовано банк питань, з якого вибірково чином обирається вказана кількість питань для кожного з блоків роботи:

Блоки 1 і 2. Містять по 2 запитання (завершити речення), які випадковим чином обираються із 6 закладених питань у банк даного блоку. Кожне питання оцінюється в 1 бал.

Блок 3. містить:

- 1 тестове запитання множинного вибору з двома правильними відповідями, яке випадковим чином обирається із 3 закладених у банк питань. Оцінюється у 2 бали (по 1 балу за кожну вірно вказану відповідь);

- 1 тестове запитання множинного вибору з однією правильною відповіддю, яке випадковим чином обирається із 3 закладених у банк питань. Оцінюється в 1 бал.

Блок 4. містить :

- 1 запитання (завершити речення), яке випадковим чином обирається із 3 питань закладених у банк. Оцінюється в 1 бал. При цьому: максимальна оцінка ставиться у разі наведення повної правильної відповіді на запитання; 0,5 бал – неповна відповідь, відповіді немає – нуль балів;

- 1 запитання (завершити речення), яке випадковим чином обирається із 3 питань закладених у банк. Оцінюється у 2 бали. При цьому: максимальна оцінка ставиться у разі наведення повної правильної відповіді на запитання; 1 бал – названо лише 1 хворобу; 0,5 балів – є лише спроба відповіді; відповіді немає – нуль балів;

Блок 5. Включає завдання реконструктивного і творчого типів:

- описати вплив на довкілля 3-х видів господарської діяльності, що вибірково чином обираються із 9 закладених у банк питань. Оцінюється у 6 балів - по 2 балу за відповідь на кожний з видів впливу. При цьому: максимальна оцінка ставиться у разі наведення повної правильної відповіді на запитання; 1 бал – відповідь неповна; 0,5 балів – є лише спроба відповіді; відповіді немає – нуль балів;

- написати висновок «Який з порівнювальних видів господарської діяльності є найбільш шкідливим для довкілля». Оцінюється у 4 бали, а саме: 4 бали ставиться у разі наведення повної та обґрунтованої відповіді на питання; 3 бали - висновок цілком правильний, але є неточності в обґрунтуванні; 2 бали – відсутнє обґрунтування у висновку; 1 бал - є лише спроба відповіді.

Блок 6. Включає завдання реконструктивного і творчого типів:

- проаналізувати екологічну ситуацію та її вплив на захворюваність населення у трьох областях України, назви областей вибірково чином обираються із 9 закладених у банк питань, за планом: «Антропогенний вплив на природу», «Наслідки для здоров'я людини». Оцінюється у 6 балів (по 1 балу за відповідь на кожний пункт плану для кожної області);

- написати висновок «Яка з порівнювальних областей має найгірше становище і чому?». Оцінюється у 4 бали, а саме: 4 бали ставиться у разі наведення повної та обґрунтованої відповіді на питання; 3 бали - висновок цілком правильний, але є неточності в обґрунтуванні; 2 бали – відсутнє обґрунтування у висновку; 1 бал - є лише спроба відповіді.

Блок 7. Містить два запитання, що потребують розгорнутої відповіді й обираються із 6 закладених у банк питань. Кожне питання оцінюється у 5 балів. При цьому:

- максимальна оцінка ставиться у разі наведення повної і обґрунтованої відповіді на запитання;

- 4 бали – питання розкрито цілком правильно, але є деякі неточності в обґрунтуванні відповіді;

- 3 бали - питання розкрито цілком правильно, але не обґрунтоване,
- 2 бали – питання розкрито частково;
- 1 бал - вірно виконана частина завдання складає менше половини від запропонованого,
- 0,5 балів – є лише спроба відповіді

Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни враховує результати поточного та підсумкового контролю.

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті (літні школи, онлайн-курси, тренінги обсягом не менше 4 кредитів з указаними результатами навчання, які є тотожними до указаних у робочій програмі дисципліни), для здобувачів освіти усіх освітніх програм проводиться до початку 1 семестру за заявою здобувача відповідно до Порядку визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна.

Під час вивчення дисципліни за результатами доповіді на регіональних / всеукраїнських / міжнародних конференціях за обраною тематикою досліджень за наявності підтверджувального сертифікату із зазначеними компетентностями, які є тотожними до вказаних у робочій програмі, здобувач може отримати 10 балів додатково до загальної суми поточних балів (сертифікат, підтвердження ролі доповідача надаються викладачу шляхом прикріплення відповідних документів у розділі «Неформальна освіта» на сторінці курсу на платформі Moodle).

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
	для екзамену
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Базова:

1. Серебряков В.В., Заверуха Н.М., Скиба Ю.А. Основи екології: навчальний посібник. – К.: Каравелла, 2023. – 288 с.
2. Основи екології : навч. посібник / М. Федоряк, Г. Москалик, У. Легета, О. Зароченцева. – Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. – 120 с.
3. Козубенко Ю.Л. Медична географія: навч. посіб. / Ю.Л. Козубенко. – Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.): Домбровська Я.М., 2018. – 145 с.

Допоміжна:

1. Барановський В. А. Екологічний атлас України / В. А. Барановський. – К. : 2000. – 42 с.
2. Білявський Г. О. Основи екології / Г. О. Білявський, Л. І. Бутченко, В. М. Навроцький. – К. : Лібра, 2002. – 352 с.

3. Джигирей В. С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища: навч. посібник / В. С. Джигирей. – К. : Знання, КОО, 2000. – 203 с.
4. Зербіно Д. Екологічні катастрофи у світі та в Україні / Дмитро Зербіно, Мечислав Гжегоцький. – Львів : БаК, 2005. – 280 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Авторські розробки лекційних та практичних робіт, представлених на сайті кафедри фізичної географії та картографії.

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни _____
(назва дисципліни)

Дію робочої програми продовжено: на 20_____/20_____ н. р.

Заступник декана _____ факультету з навчальної роботи

(підпис) (прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 20__ р.

Голова науково-методичної комісії _____ факультету

(підпис) (прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 20__ р.